

Manon Giron

Rijeka

UDK 37.05(497.571 Kastav)

929:37 Rubeša, V.

Primljeno: 20. 10. 2014.

Prihvaćeno: 26. 11. 2014.

Pregledni članak

KASTAVSKI UČITELJ VINKO RUBEŠA (1867. – 1908.)

Sažetak

Druga polovica XIX. stoljeća iznjedrila je na području markgrofovije Istre (područje Cislajtanije) mnoga značajna imena u području školstva. Jedno od njih je i Vinko Rubeša, učitelj iz Kastva. Učiteljsku školu završio je u Koprju 1886., kao i većina drugih istarskih učitelja toga vremena. Najdulje je službovao u Kastvu, do svoje smrti 1908. godine. Bio je aktivan u radu Hrvatske čitaonice u Kastvu, dobrovoljnog vatrogasnog društva, tamburaškog društva "Istarska vila", pisao za "Novi list", "Hrvatsku domovinu", "Crvenu Hrvatsku" u Dubrovniku, "Narodni list" u Zadru, "Narodni list" u Opatiji, u "Kvarneru" u Rijeci, u dačkom koledaru "Jorgovan", te za Godišnje izvještaje pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu koja je izdavalo Mjestno školsko vijeće u Kastvu.

Ključne riječi: Rubeša, Vinko
učitelji, biografije, Kastav

1. Uvod

Najveći dio markgrofovije Istre pripadao je do mira u Campo Formiju (17. listopada 1797.) Mletačkoj Republici. Sklapanjem mira između Francuske i Austrije 1797. Istra je potpala pod Austriju. Godine 1805. Austrija u ratu s Francuzima gubi bivši mletački dio Istre, a potom 1809. i preostali dio. Padom Napoleona Istra je ponovno pripala Austriji, najprije Pariškim mirom 1814., a potom Bečkim kongresom 1815. godine.

Vitez Lattermann oglasio je 13. rujna 1815. iz Ljubljane naredbu po kojoj će Gorička i Istra biti podijeljene na dva okružja: Tršćansko i Riječko. Riječkom okružju pripadali su kotarevi Kastav, Lovran, Labin, Pazin, Belaj, otoci Krk, Cres i Lošinj, koji su do tada u upravnom pogledu pripadali Dalmaciji. Godine 1816. osnovana je Kraljevina ilirska, sastavljena od Kranjske, Koruške i Primorja (Istra i Gorička). Godine 1825. carskom je naredbom odlučeno da cijela Ilirska kraljevina osim Trsta bude podijeljena na dva okružja, Goričko i Istarsko, i da okružni ured za Istru bude u Pazinu. Pazin je tako postao upravno središte za cijelu Istru i to ostao sve do 1860. godine. Tada je istočna Istra prvi put mogla u kulturnom i političkom pogledu izravno sudjelovati u poslovima cijele Istre, a Učka je prestala biti granicom između dva upravna područja. Godine 1860. donesen je novi ustav i u Austriji uveden parlamentarni sustav. Na osnovi carskoga patenta od 26. veljače 1861. provedeno je novo političko uređenje austrijskoga carstva, po kojem je Istra postala autonomna pokrajina pod naslovom markgrofovija sa svojim posebnim saborom u Poreču (u kojem Talijani imaju većinu zastupnika iako čine manjinu stanovništva), a u upravnom je pogledu podvrgnuta namjesništvu u Trstu, koje je imalo ravnati cijelim Austrijskim primorjem: Goricom, Istrom i Trstom s njegovim kotarom.

Rijeka je ostala izdvojena iz istarske pokrajine, a i Hrvatske. Od 1868., nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe, stavljena je pod vrhovništvo Mađarske kao autonomno tijelo (*corpus separatum*).

Nakon novoga administrativnog ustrojstva uređeno je samo šest kotareva, a sjedišta su im bila u Koprnu, Malom Lošinju, Pazinu, Poreču, Puli i Voloskom. Kotarevi su se dijelili na općine, na njih 50 od 1868., među kojima je bila i općina Kastav (u vološćanskom kotaru), ustanovljena kao općina već 1827. godine. Kastavska općina dijelila se na 32 županije: Blažići, Bregi, Brnasi, Brnčići, Hosti, Jurčići, Jurdani, Jušići, Kastav, Kućeli, Marčelji, Matulji, Perenići, Pobri, Puži, Rečina, Rubeši, Rukavac d., Rukavac g., Saršoni, Srdoči, Spinčići, Sroki, Trinajstići, Zamet, Zvoneća i pridružene porezne općine Brgud, Klana, Lisac, Škalnica, Studena i Breza.¹

U povijesnom razdoblju do 1918. Kastav je administrativno pripadao Istri.

2. Vinko Rubeša – život

Dana 29. ožujka 1867. rođen je u Kastvu, kbr. 77, Vincentius Rubeša, sin Ludovicusa, stolara-tesara, i Marije Zamlić.² On je 6. veljače 1905. oženio Dorotheu Agathu Munić, po zanimanju švelju/krojačicu (*sartrix*)³, a 19. rujna 1908. preminuo je u Kastvu, kbr. 19.⁴

1 Državni arhiv u Rijeci (dalje: HR DARI), 0026 (JU-37), knj. 26, str. 415, Zapisnik redovite sjednice občinskog zastupstva, 29. rujna 1896.; usp. Laginja, 1978, 59; Giron, 1997, 9-10; Giron, 1997a, 230.

2 Vinko Rubeša imao je i dva brata, stolarskoga majstora Ivana i nadučitelja Frana. † Vinko Rubeša. *Naša sloga* (Pula), u četvrtak dne 1. oktobra 1908., god. XLI, br. 40, 1.

3 HR DARI, 0275 (K4), Matična knjiga rimokatolika, Župa: Kastav, MK vjenčanih (1904. – 1912.) VIII. (207).

4 †Vinko Rubeša. *Naša sloga*, Razne viesti, u četvrtak dne 24. setembra 1908., god. XLI, br. 39, 3; †Vinko Rubeša. *Naša sloga*, u četvrtak dne 1. oktobra 1908., god. XLI, br. 40, 1; Liber defunctorum in parochia S. Helenae – Kastav anno 1908., str. 148 pod br. 190. Matični ured Kastav.

Dorothea Agatha Munić, kći Franciscusa, posjednika, i Marije Spinčić, rođena je 21. siječnja 1877. u Kastvu, kbr. 69. Udala se 6. veljače 1905. za učitelja Vincentiusa Rubešu, preminula je 17. rujna 1941. u Bosiljevu (podatak o godini smrti s groba je u Kastvu).⁵

Vinko i Dorina Rubeša, kako im stoji na grobu, imali su dvoje djece, dječaka i djevojčicu. Sin Nevenko Cvetko Rubeša rođen je 14. siječnja 1906., a Milojka Marija Rubeša 2. travnja 1907., oboje u Kastvu, kbr. 19.

Iz objavljene monografije u povodu 50-godišnjice Učiteljske škole u Kastvu saznajemo da su šk. god. 1924./25. maturirali Nevenko i Milojka Rubeša,⁶ dakle osposobili se za učitelje.

Iz matičnih knjiga saznajemo da se Nevenko Rubeša oženio 23. studenoga 1931. u Bosiljevu Jelkom Ropar.⁷ Nisam mogla utvrditi kada je i gdje preminuo sin Nevenko, a za Rubešinu kćer Milojku bilo je moguće utvrditi da je preminula 4. rujna 1975. u Rijeci. Kao mlada nastavnica, došla je u zadnju godinu rada ponovno ustanovljene učiteljske škole u Kastvu 1928./29. kao nastavnica gimnastike,⁸ i potom opet nakon ponovnog otvaranja škole od 1930. do 1936. godine.⁹ Našla sam podatak da je šk. god. 1945./46. u Prvoj muškoj gimnaziji u Sušaku predavala *tjelovježbu*, a predmet s tim nazivom pojavljuje se samo te školske godine. Već sljedeće pojavljuje se predmet *tjelesni odgoj*, koji predaje Bosa Brajlo, a iduće školske godine nova nastavnica.

No vratimo se učitelju Vinku Rubeši. Nakon pripravnice nastavio je školovanje u Učiteljskoj školi u Koprui¹⁰, kao i većina istarskih učitelja. Školu u Koprui pohađao je četiri godine i maturirao šk. god. 1885./86.¹¹ Tijekom školovanja, poput drugih učenika, primao je stipendiju, o kojoj postoji uredna evidencija iz zahtjeva *učiteljišča* prema Pokrajinskom školskom vijeću u Trstu¹² i njihovih odgovora, tj. odobrenja iznosa. Stipendija se primala za solarnu, a ne školsku godinu, iako se u spisima navodi školska godina koju je Vinko Rubeša pohađao. Tako je primio:

za zadnje tromjesečje 1882. godine	30 fl.	I. godište
za solarnu 1883. godinu	130 fl.	
za 1884. godinu	40 fl.	
za 1885. godinu	200 fl.	
za 1886. godinu po 20 fl. mjesečno	140 fl.	ukupno za sedam mjeseci. ¹³

Stipendija se primala deset mjeseci godišnje.

5 U HR DARI je godina smrti nečitka – 1940. ili 1942.

6 *Pedeset godina rada Učiteljske škole u Kastvu i Rijeci*, 1956, 101.

7 Iz *Prosvetnog šematizma Kraljevine Jugoslavije* bilo je moguće ustanoviti da je Nevenko Rubeša te godine bio učitelj u Ogulinu, a Helena Ropar učiteljica u Ogulinskom Hreljinu u Srezu Ogulinskom, Savska banovina. Izvor: *Prosvetni šematizam Kraljevine Jugoslavije*, 1932, 801.

8 *Pedeset godina rada Učiteljske škole u Kastvu i Rijeci*, 1956, 62.

9 Isto, 130.

10 Pravo ime C. kr. muško učiteljišče u Koprui, Cesarsko-kraljevo možko učiteljišče v Koprui, K.K. Lehrerbildungsanstalt in Capodistria, I. r. Scuola Magistrale e di Pratica Maschile, poslije I. R. Istituto magistrale maschile in Capodistria. O tome više u: *Cesarsko-kraljevo možko učiteljišče v Koprui*, 2010.

11 *Bericht der k.k. Lehrerbildungs-Anstalt in Capodistria*, 1900, 113; Jakovljević, 2006, 49.

12 I. R. Consiglio scolastico Provinciale dell'Istria.

13 Pokrajinski arhiv Koper, fond Učiteljišče Koper (Istituto magistrale maschile Capodistria) 1887. – 1923. (dalje: SI PAK KP 100 Učiteljišče Koper), kut. 5.

O tijeku školovanja Vinka Rubeše govore nam školski imenici tj. *Katalozi*. Iz Kataloga za I. godišće, hrvatski odjel, za šk. god. 1883.¹⁴ vidljivo je da je pod rednim br. 5. bio upisan Rubeša Vinko, rođen 29. ožujka 1867. u Kastvu, ime oca Ludwig, stolar, katoličke vjere, i da je u Kastvu završio pripravnicu.¹⁵ Te prve godine, ali i iduće tri, održavala se nastava iz obaveznih i neobaveznih predmeta, ocjenjivalo vladanje i marljivost, izgled pismenih radova, pa čak i iznos primljene godišnje stipendije.

Prve školske godine ocijenjen je iz: ćudoređa, marljivosti; kao obaveznih predmeta: vjeronauka, hrvatskoga kao nastavnoga jezika, njemačkoga jezika, zemljopisa, povijesti i zavičajne nastave, matematike i geometrijskoga crtanja, prirodopisa, prirodoslovlja, pisanja, prostoručnoga crtanja, sviranja violine, pjevanja i tjelovježbe; kao neobaveznih predmeta: iz talijanskoga jezika i oblikovanja pismenih radova.¹⁶ Razrednik je te školske godine bio Franz Pančur, nastavnik vjeronauka. U Katalog su se ocjene upisivale riječima, a u školski imenik brojevima, s tim da je ocjena 1 bila najviša.

Sljedeće školske godine imao je Vinko Rubeša istoga razrednika, taj se put potpisao na prvoj stranici Kataloga za II. godinu hrvatske sekcije kao Franjo Pančur.¹⁷ Opći podaci ostali su isti, a Rubeša je pokazao bolji opći uspjeh nego prethodne školske godine: uspješan.¹⁸

14 SI PAK KP 100 Učiteljske Koper, kut. 26. Redovalnice 1880/81-1884/85.

15 Isto. Vor und Zuname des Zöglings Rubeša Vinko, Tag, Monat und Jahr der Geburt am 29. März 1867., Geburtsort Kastua, Name und Stand des Vaters Ludwig Tischler, Religion, Katholisch, Vorstudien Vorbereitungsclassse in Kastua.

16	I. Semester	II. Semester
Sittliches Verhalten	sehr lobenswert	sehr lobenswert
Fleiss	befriedigend	befriedigend
Obligate Unterrichtsgegenstände		
Religionslehre	sehr gut	sehr gut
Unterrichtssprache (kroatische):	gut	gut
Deutsche Sprache	genügend	genügend
Geographie	gut	gut
Geschichte und vaterländische		
Verfassungslehre	gut	gut
Mathematik und geometrisches		
Zeichnen	genügend	genügend
Naturgeschichte	sehr gut	sehr gut
Naturlehre	gut	gut
Schreiben	genügend	genügend
Freihandzeichnen	genügend	gut
Violinspiel	genügend	gut
Gesang	genügend	gut
Turnen	genügend	genügend
Nichtobligate Unterrichtsgegenstände:		
Italienisch I. Curs	gut	gut
Äussere form der schriftlichen		
Arbeiten	sehr gefällig	gefällig
Nach diesen Ergebnissen wird der Zögling in den zweiten Jahrgang als genügend erklärt.		

17 Isto. Katalog des II. Jahrganges kroatischer Section für das Schuljahr 1883/4, Franjo Pančur Classenvorstand: Relig.

Za treću godinu školovanja crpilo se podatke samo iz školskoga imenika¹⁹ jer u korištenom fondu Pokrajinskoga arhiva nema Kataloga. Razrednik je i dalje bio vjero- učitelj Franz Pančur. Opći podaci o Rubeši nisu se mijenjali, uz iznimku stalnog mije- njanja slova u imenu njegova oca: taj put stoji Ludwik. U imenik su unesene ocjene iz

18 Isto.

N. 5.	I. Semester	II. Semester
Sittliches Verhalten	sehr lobenswert	sehr lobenswert
Fleiss	ungleichmässig	befriedigend
Obligate Unterrichtsgegenstände		
Religionslehre	sehr gut	sehr gut
Pädagogik	genügend	gut
Unterrichtssprache (kroatische):	sehr gut	gut
Deutsche Sprache	genügend	genügend
Geographie	gut	gut
Geschichte und vaterländische		
Verfassungslehre	sehr gut	gut
Mathematik und geometrisches		
Zeichnen	genügend	genügend
Naturgeschichte	gut	gut
Naturlehre	genügend	genügend
Schreiben	genügend	genügend
Freihandzeichnen	genügend	gut
Violinspiel	genügend	gut
Gesang	genügend	gut
Turnen	gut	sehr gut
Nichtobligate Unterrichtsgegenstände:		
Italienische Sprache I. Curs:	gut	gut
Äussere form der		
schriftlichen Arbeiten	gefällig	sehr gefällig

Nach diesen Ergebnissen wird der Zögling in den dritten Jahrgang als reif erklärt.

19 Isto. III. Kroatische Section. Franz Pančur Classenvorstand.

20 Isto.

N. 4.	I. Semester	II. Semester
Sittliches Verhalten	I	I
Fleiss	I	II
Religionslehre	I	II
Unterrichtssprache (kroatische):	II	I
Deutsche Sprache	III	III
Geographie	II	II
Geschichte	II	III
Mathematik und geometrisches		
Zeichnen	III	IV
Naturgeschichte	II	III
Naturlehre	II	II
Schreiben	III	III
Freihandzeichnen	II	II
Violinspiel	I	I
Gesang	III	III
Turnen	I	I
Nichtobligate Unterrichtsgegenstände:		
Italienische Sprache I. Curs:	II	II
Äussere form der		
schriftlichen Arbeiten	I	II

pojedinih predmeta tijekom školske godine, ali, nažalost, nema konačne ocjene općega uspjeha.²⁰

Četvrte godine školovanja izmijenio se razrednik, pa je u I. semestru to bio učitelj zemljopisa Franz Orožen, a u II. semestru profesor njemačkoga Ivan Merkelj.²¹ Otac je ponovno upisan kao Ludwig. Ne znamo konačnu opću ocjenu za četvrti razred, ali je iz imenika vidljivo da je te školske godine Vinko Rubeša iz jako mnogo predmeta popustio u učenju.²² Razlog nam je ostao nepoznat. Bolestan nije bio jer je ukupan broj izostanaka bio 22 sata, od toga 6 neopravdanih.

Najprije je službovao u Vodicama, pak Sv. Mateju,²³ Lovranu i Kastvu. Svuda je bio poštivan, svuda rado vidjen. Najdulje vremena službovao je u svom rodnom mjestu Kastvu, gdje je i pokazao svoju intenzivnu djelatnost na svim poljima. . . . Već za prvih godina učiteljevanja pokvario si uslied vlažnog učiteljskog stana, mislimo u Vodicama, svoj sluh i dok bi sama ova činjenica deprimirala, on je uza sve to ostao radin, društven i šaljiv. Zadnjih pak godina, uslied silnog napora napala ga tomu i sušica, koja mu je tijekom zadnjih nekoliko mjeseci očevidno podgrizavala nit života.²⁴

Najduže je radio u svojem rodnom mjestu, u Četverorazrednoj muškoj pučkoj školi u Kastvu. Spominje se da je u Kastav stigao 1882.²⁵, što je očito greška jer je

21 Isto. IV. Jahrgang. 1885/6. Franz Orožen, Classenvorstand, I. Markelj, Classenvorstand im II. Semester. Potpisali se na naslovnici.

22 SI PAK KP 100 Učiteljišće Koper, kut. 27. Redovalnice 1885/86-1889/1900. Fortlannfede Zahl 13.

	I. Semester	II. Semester
Sittliches Verhalten	III	I
Fleiss	III	II
Religionslehre	II	II
Pädagogik	III	III
Specielle Methodik u Pract. Übungen	III	III
Unterrichtssprache (kroatische):	III	III
Deutsche Sprache	IV	IV
Geographie	III	III
Geschichte	III	III
Mathematik und geometrisches Zeichnen	III	III
Naturgeschichte	III	III
Naturlehre	III	III
Landwirtschaftslehre	III	II
Schreiben	III	III
Freihandzeichnen	I	I
Violinspiel	II	II
Gesang	III	III
Turnen	III	III
Nichtobligate Unterrichtsgegenstände:		
Italienische Sprache	III	III
Äussere form der schriftlichen Arbeiten	I	II

23 Ne spominje se u monografiji *Osnovna škola "Sveti Matej" Viškovo 1850.-1881.-2000.*

24 †Vinko Rubeša. *Naša sloga*, u četvrtak dne 1. oktobra 1908., god. XLI, br. 40, 1.

25 *Dvije stotine godina rada Osnovne škole u Kastvu*, 1970, 28.

sigurno da je u Kastav došao podučavati 1887.²⁶, a ne 1888., kako to opet stoji u prigodnoj monografiji u povodu 200-godišnjice osnutka škole.²⁷ U Kastvu je radio do svoje smrti 1908. godine.

3. Vinko Rubeša – djelo

3.1. Učitelj

Školska godina 1887./88. započela je 1. listopada 1887. godine. U Školskoj spomenici stoji da je g. *Jurinčić bio premješten u Klanu a na njegovo mjesto došo g. Vinko Rubeša iz Kastva* i da je učio I. razred. Spomenicu je za tu godinu potpisao *pop Nikola Butković, nadučitelj*.

Nova šk. god. 1888./89. donijela je malu izmjenju, s tim da nedostaje nadnevak, ali objašnjava da *bude Vinko Rubeša privremeno dignut i poslan u sv. Matej – gdje je ostao cielu škol. godinu*. Njegov razred preuzeo je spomenuti pop Butković.

Školska godina 1889./90. započela je 1. rujna 1889., Vinko Rubeša preuzeo je svoj III. razred, a sljedeće 1890./91. preuzeo je IV. razred. Uslijedila je nova školska godina, 1891./92., a on je dobio opet I. razred. Podučavao je i u *blagdanjskoj* školi. I tako redom:

1892./93. II. razred

1893./94. III. razred + *blagdanjska* škola. Odbio je predavati njemački jezik uz obrazloženje da mora učiti za ispit iz talijanskoga jezika.

1894./95. IV. razred + njemački jezik kao *neobvezani predmet*. Posljednji mjesec školske godine premješten je privremeno u pučku školu Lovran.

1895./96. IV. razred + opetovnica ili *blagdanjska* škola, te njemački jezik kao *neobvezani predmet*.

1897./98. I. razred, prva školska godina razdijeljena u dva dijela (u oba odjela bilo je 130 učenika)²⁸ + *blagdanjska* škola

1898./99. I. razred, prva školska godina, predavanje u dva usporedna odjela. Ovaj razred imao je ukupno 122 učenika. Dana 21. svibnja 1899. dobio je dopust zbog bolesti.²⁹

1899./1900. II. razred, druga školska godina, uz redovnu nastavu zapalo ga je i nedjeljno predavanje.

1900./01. III. razred, treća i četvrta školska godina. U ovom razredu bila su ukupno 124 učenika³⁰ + njemački jezik.

Peterorazredna muška pučka učiona

1901./02. III. razred, treća i četvrta školska godina. U ovom razredu bilo je ukupno 114 učenika + nedjeljno podučavanje + njemački jezik.

26 Školska spomenica (dalje: Školska spomenica), čuva se u pismohrani Osnovne škole "Milan Brozović" u Kastvu.

27 *Dvije stotine godina rada Osnovne škole u Kastvu*, 1970, 63.

28 *Godišnji izvještaj*, 1898, 19-20.

29 *Godišnji izvještaj*, 1899, 9-10.

30 *Godišnji izvještaj*, 1900, 10-11.

1902./03. IV. razred + nedjeljno podučavanje
1903./04. V. razred
Peterorazredna muška pučka škola u Kastvu
1904./05. V. razred u Školskoj spomenici, a IV. razred, četvrta školska godina sa 62 učenika, u Godišnjem izvješću.³¹

1905./06. razredni učitelj V. razreda, peta i šesta školska godina, ukupno 56 učenika.³²

1906./07. II. razred + *blagdanjska* škola

1907./08. već 20. rujna pozvao je nadučitelj gosp. Grosman učitelje na sjednicu na kojoj je *izručio razred svoj i upravu škole učitelju g. Vinku Rubeši zbog odlaska u mirovinu. Njegov IV. razred preuzeo je Vinko Rubeša. Teška bol shrva učitelja gosp. Vinka Rubešu, poboljšavaše već on i do tada, te se ga je moralo zamjenjivati u njegovom razredu . . . Međutim je život g. Rubeše od onda do pred nedugo visio, štoto riječ “o niti”, te se je bilo bojati da će teško odhrvati, no liječnička vještina uz njegu i nastojanje Druge mu – smilova se Gospod na molbe njene i svrativ svoj milosni pogled na ono dvoje sirotica, isto da onda za nje skrbi – očuva im i druga i oca. Nadajmo se, što dalje, to bolje, dao Bog!* Njegov IV. razred preuzeo je Fran Jelušić, a kako je bio i upravitelj, tu ga je zamijenio Bruno Jurinčić.³³

1908./09. Peterorazredna muška pučka škola u Kastvu. Školska godina započela je 16. rujna, a istoga dana obavljena bje razvrsta djece po razredima. Pošto bijahu tada nadučitelj Grosman i učitelj Rubeša na dopustu, prvi privremeno umirovljen, a drugi radi bolesti, morade ostala četvorica učitelja podijeliti razrede među se tako da jedan uzme dva razreda poludnevna. . . . Dne 19. rujna preminu iza duge i teške bolesti učitelj Vinko Rubeša. Sjajan mu bje sprovod 21. Sve mjesne škole, mladež i gojenčad sa nastavnicima svojim: pučke, dječaćka najprije, onda djevojačka, delavska škola, c. kr. pripravnica i učiteljska škola, nadalje općinsko zastupstvo sa načelnikom i činovnicima, silna množina puka kastavskoga, te daljnjih i bližnjih okolišnih mjesta, svi drugovi doljnega i toliki gornjega dijela kotara Volosko, sve se diže da sprovede milog pokojnika do posljednjega prebivališta. Vijence položiše na odar uz one drugarice mu i rođaka, učiteljsko društvo Narodna prosvjeta i općinsko Glavarstvo, “Istarska vila” otpjeva žalobnu pjesmu pred kućom i nad otvorenim grobom, a nadgrobno slovo izreče drug August Rajčić iz Opatije³⁴. Duboko potišteni razidoše se učenici od tužnog groba prerano umrloga “dobrog učitelja”. – Slava mu! –

Rodio se Vinko Rubeša u Kastavgradu dne 29. ožujka 1867. Pučku školu svršio je u rodnom si mjestu, tako i pripravnicu, a onda ode na nauke u Kopar i bude učiteljem. Prva mu je služba bila u Vodicama na Čičariji, gdje odsluži punih osam godina.³⁵ Da

31 Godišnji izvještaj, 1905, 12-13.

32 Godišnji izvještaj, 1906, 13-14.

33 Za nadučitelja ubilježio je sve ovo Bruno Jurinčić, učitelj. U: Školska spomenica.

34 August Rajčić (Volosko 1865. – 1936.) bio je učitelj u Opatiji. Jakovljević, 2006, 45 i 156.

35 Netko je naknadno olovkom precrtao riječi “punih” i “godina” te umjesto “godina” napisao iznad “mjeseci”. U posmrtnom tekstu u Godišnjem izvještaju stoji opet “punih osam godina”. Godišnji izvještaj, 1909, 23.

bude na pomoć ostarjelim roditeljima, buduć ostalo ispražnjeno jedno učiteljsko mjesto ~ podučitelja ~ zadobio ga, preseli se u rodni kraj. Dugih osamnaest godina bio je “podučitelj”, a 1906. zadobi napokon mjesto (stalnog) učitelja III. reda. “Rodio se valjda pod nesretnom zvijezdom”, kako je običavao reći. Teška ga je boljetica morila dugo, više od pò godine, istroši mu tijelo, ispi moći, da je siromašak izgledao u zadnje vrijeme kost i koža. Bilo je časova u nadu na oporav, ali ne smjede da bude, no gorku čašu do dna ispi. I Vinka Rubeše ne bje više među živima, preminu mirno u Gospodinu u 8 sati jutro 19. rujna. Počivao u miru! Lahka mu bila domaća gruda! A sve je to lijepo zabilježio i potpisao u Ljetopis³⁶ privremeni upravitelj Bruno Jurinić.

Vinko Rubeša doista je 18 godina bio učitelj u kastavskoj pučkoj školi, podučavajući najprije u četverorazrednoj, a potom u peterorazrednoj muškoj pučkoj učionici. Može se pretpostaviti da je bio i vrijedan i marljiv učitelj, na što nas upućuje prigodni tekst objavljen u listu *Naša sloga*: *Pokojni Vinko Rubeša bio je 22 godine učiteljem, te je polučivao po svih školah gdje god je bio, izvrstan uspjeh. . . Svuda je bio poštivan, svuda rado vidjen. Njegovi učenici štovali su ga i ljubili.*³⁷ Time je zadužio mnogo kastavskih učenika, ali nama je ostavio nešto čime nam je omogućio da uđemo u onodobni školski sustav. Izvještaji o školstvu općine Kastav koji su se tiskali od šk. god. 1897./98. većinom su njegovo djelo.³⁸ Treba svakako istaknuti da je Rubeša u tim izvještajima, pored suhoparne građe ljetopisa škole, imena učenika i učitelja, unio novinu: svake je godine obradio poneku crticu iz stare kastavske povijesti, statut grada Kastva, poneku biografiju i slično.³⁹ Tako je u izvještaju za šk. god. 1898./99. napisao “Crtice iz kastavske poviesti”, za koje je uredno naznačeno da ih je *po izvorih napisao Vinko Rubeša*.⁴⁰ Nastavak tih crtica objavio je u sljedećem izvještaju, za šk. god. 1899./1900.⁴¹ U Godišnjem izvještaju za 1900./01. napisao je tekst “Ob uljudnom i pristojnom ponašanju”.⁴² Zanimljiva je njegova misao u kojoj obrazlaže zašto je napisao te naputke: *Pak kada puk zalazi medju gospodu, medju naobražene ljude valja da se u gospodskom društvu drugčije ponaša, nego li, recimo, medju seljacima.*⁴³ Tako on onda daje naputke za sljedeće situacije: *Ponašanje na domu, Ponašanje mladeži u školi, Ponašanje u crkvi, Ponašanje vani, Ponašanje prema tudjincima, Ponašanje kod pohoda, Ponašanje kod primanja gostova, Ponašanje kod stola, Pristojno pisanje listova.* Sljedeće 1901./02. šk. god. Godišnji izvještaj ima na kraju tekst o koristima pučke škole, ali je nepotpisan, pa je tekstopisac upitan. No Godišnji izvještaj za šk. god. 1904./05. donosi njegov potpisani tekst pod naslovom “Zemljopis Istre”.⁴⁴ Nastavljajući kao do tada, u Godišnjem izvješću za 1905./06. donosi tekst o *Popu Andriji Marotti-Jurjeniću*.⁴⁵

36 Izvor: Školska spomenica.

37 †Vinko Rubeša. *Naša sloga*, u četvrtak dne 1. oktobra 1908., god. XLI, br. 40, 1.

38 Isto.

39 *Dvije stotine godina rada Osnovne škole u Kastvu*, 1970, 28-29.

40 *Godišnji izvještaj*, 1899, 57-87.

41 Rubeša, Vinko. Crtice iz kastavske poviesti II. dio. U: *Godišnji izvještaj*, 1900, 61-72.

42 Rubeša, Vinko. Ob uljudnom i pristojnom ponašanju. U: *Godišnji izvještaj*, 1901, 65-87.

43 Isto, 68.

44 Rubeša, Vinko. Zemljopis Istre. U: *Godišnji izvještaj*, 1905, 81-95.

45 Rubeša, Vinko. Pop Andrija Marotti-Jurjenić. U: *Godišnji izvještaj*, 1906, 81-96.

Iako je Godišnji izvještaj za 1908./09. objavljen na kraju školske godine na čijem je samom početku Rubeša preminuo, Izvještaj je tiskan u znaku Vinka Rubeše. Na samom su početku njegova dva teksta: “Jakov Volčić”⁴⁶ i “Prvi hrvatski tabor u Kastvu 1871.”⁴⁷ Potom slijedi tekst nepoznatoga autora, *in memoriam*, posvećen Vinku Rubeši.⁴⁸ Može se pretpostaviti da ga je napisao privremeni upravitelj Bruno Jurinčić jer je tekst gotovo identičan onom iz Školske spomenice.

3.2. Javni život

Biti onodobnim učiteljem značilo je biti osoba iz javnoga života. No, uključivši se u još neke aktivnosti grada Kastva, Vinko Rubeša bio je uključen u javni i društveni život onodobnog Kastva. *Pošto su onda učiteljske plaće bile vrlo malene, teško mu je bilo, da nasmaže sve potrebe za se i svoje drage, za to uznastoja, da si nuzgrednom zašlužbom tome doskoči. Tako je, kao pomoćni činovnik kod općinske blagajne, a vrstan računar, iza svršetka svakdanje škole hrlio svaki dan u ured, da si pridobije, kako je običavao reći “koji grošić”.*⁴⁹ Sudjelovao je u radu Hrvatske čitaonice,⁵⁰ ali je uz to i npr. glumio u predstavama koje su se izvodile u organizaciji Hrvatske čitaonice;⁵¹ bio je tajnik dobrovoljnoga vatrogasnog društva; najprije član Upravnoga odbora⁵², a potom pet godina (od 1903. do 1908.) i predsjednik tamburaškoga društva “Istarska vila”.⁵³

Uz sve ove aktivnosti stizao je i pisati za listove *Naša sloga*, *Novi list*, *Hrvatska domovina*, *Crvena Hrvatska* u Dubrovniku, *Narodni list* u Zadru, *Narodni list* u Opatiji, u *Kvarneru* u Rijeci, u đaćkom koledaru *Jorgovan*.⁵⁴

I na kraju umjesto zaključka:

Jedan mladi učiteljski život ugasio se na pragu 20. stoljeća ostavljajući za sobom uz suprugu i dvoje djece i djelo koje je bilo u zamahu usprkos bolesti. Usprkos tomu, kao i većina onodobnih učitelja, iza sebe je ostavio veoma malo materijalnih dobara. U Državnom arhivu u Rijeci čuvaju se izvorni dokumenti, njegova oporuka pisana rukom, koja je u pravitku njegove Smrtnice, iz kojih je vjerno vidljivo materijalno stanje Vinka Rubeše, koje upućuje i na materijalno stanje istarskoga učiteljstva.

46 Rubeša, Vinko. Jakov Volčić. U: *Godišnji izvještaj*, 1909, 5-10.

47 Rubeša, Vinko. Prvi hrvatski tabor u Kastvu 1871. U: *Godišnji izvještaj*, 1909, 11-20.

48 *Godišnji izvještaj*, 1909, 23-25.

49 Isto, 23.

50 Prema samom Vinku Rubeši, od 1888. godine. Izvor: Rubeša, 1892, 47.

51 Isto, 47, 53 i 55.

52 Pravila pjevačkog i tamburaškog društva “Istarska vila”, 1995, 235; Munić, 2001, 66.

53 Munić, 2001, 15-17.

54 *Kastav i Kastavština u prošlosti i sadašnjosti*, 1931, 177. Poglavlje: Istaknutiji Kastavci.

Br. 22.⁵⁵

A424/8
P 148/8

Smrtoznica

1. Ime i prezime pokojnikovo: *Vinko Rubeša pok. Ljudevita*
2. Stališ i zanimanje: *Učitelj u Kastvu gradu.*
3. Doba: *U 42 godini.*
4. Vjera: *Rim-Kat:*
5. Je li oženjen, neoženjen, udovac ili sudbeno rastavljen: *oženjen*
6. Pripadnost, podaničstvo: *Obćine Kastav*
7. Prebivalište stan (Za osobe koje su pod štitničtvom ili skrbničtvom, navesti će se i ime suda koji je imenovao štitnika ili skrbnika ili koji radi o tome da ga imenuje: priložiće se odluka imenovanja).
Stanovao u Kastvu gradu kbr: 19,
rodio se “ “ “ “ 77.
8. Dan i mjesto smrti: *Umro dne 19. setembra 1908. u Kastvu grad kbr: 19.*
9. Preostali ženitbeni drug: *Žena Darinka ud. Rubeša rođjena Munić*
10. Ime i prezime, stališ, doba i boravište punoljetne djece i punoljetnih potomaka koji baštine mjesto pokojne djece: *Ø*
11. Ime, prezime, doba, boravište i zanimanje maloljetne djece i maloljetnih potomaka, koji baštine mjesto pokojne djece; da li je udovica noseća; da li za rečene maloljetnike postoji zakoniti zastupnik ili ko biva predložen za zastupnika, poimenice dali se udovica preuzima štitništva i koga ona predlaže na suštitnika. 1.) *Nevenko Rubeša sin, diete, rođjen 14. Jenara 1906, u Kastvu gradu kbr: 19.*
2.) *Milojka Rubeša kći, diete, rođjena 2. Aprilja 1907 u Kastvu gradu kbr: 19.*
Udovica preuzima štitništvo i predlaže za suštitnika Rubesu Franja surjaka, učitelja pučke škole u zametu kbr: 121.
12. Ime i prezime, stališ, doba i boravište ostalih najbližih rođjaka i oporučnih nasljednika:
1.) *Darinka udv: Rubeša žena, rođjena 20 Jenara 1877 stanujuća u Kastvu gradu kbr. 19.*
13. Da li ima oporuka, kodicila, nasljednih ugovora, darovnica, ženidbenih ugovora i gdje se nalaze: *Oporuka postoji, sačinjena u Kastvu gradu 3. Junija 1908, koju u zamoli dostavljam.*
14. Da li je pokojnik bio kome štitnikom ili skrbnikom i gdje se nalaze odluke o njegovom imenovanju? *Ø*
15. Da li je pokojnik vodio račune o uredovnim novcima, da li je štogod primao iz koje javne pjeneznice ili iz koje zaklade podložene javnome nadzoru? _____
16. Da li ima u ostavštini predmeta koji se moraju osobito prijaviti, i što se je odredilo u pogledu istih? *Ø*

55 HR DARI, 0122 (PR 15), Predmet P-148/1908, kut. 134.

17. Je li pokojnik ostavio imetka, u čemu od prilike sastoji, (štedioničke knjižice a to po imenu zavoda i po broju) u čijim je rukama i što se je odredilo da ga se osigura, dali kod kojega zavoda i na čiju korist pokojnik se je

1.) Osiguracija za život kod banke Slavija primila udova pokojnoga
sa odbitkom za biljege 7 K 50 par: ostaje čistoga 1993K 50p

2.) Knjižnica 30" —"

3.) Umivaonik stari 10" —"

4.) Slike 15" —"

5.) Stare knjige 20" —"

6.) Pokućstvo staro 10" —"

Mjesto i dan smrtovnice:

Kastav dne 20 Oktobra 1908. Ukupno 2078K50par

Potpis svjedoka i stranaka.

Ivan Iurinčić

Darinka ud. Rubeša

Potpis sudskog odaslanika

žena

Za sastav smrtovnice 4K 20par:

Na poledini Smrtovnice potpisali su se 11. XI. Franjo Rubeša i Darinka Rubeša u smislu kako nema imovine, neće se voditi niti ostavinska rasprava.

U.V. III/8
ad A 424/8

U ime Oca i sina i Duha svetoga Amen!

Bolestan na tijelu a zdrav i bistar na duhu, pisem ovu moju zadnju volju ili

Testamenat

1. *Želim, da moj pogreb bude prost i jednostavan, kako što je bio i sav moj život.*
2. *Sve moje premoženje, koje se bude iza mene našlo, puštam svojoj miloj i predobroj supruzi Dorini, koja mi nije za cijelo vrijeme našega skupnoga života nikad rekla niti jedne grde ili žalne riječi, te koja je za moje dug i teške bolesti trpila s menom za drevo i za kamik"⁵⁶.*
- 3) *Molim svoju dragu sestru Mariju udatu Dubrović u Sv. Mateju, da uzme u pohranu 2000 K koje ima banka "Slavija" da isplati na policu osjeganja moga života, pak da od slučaja do slučaja daje prema potrebi mojoj ženi Dorini, kad ju bude zato pitala, onoliko koliko joj od potrebe novca bude. Ne činim ovo, kao da tobože ne bi imao povjerenja u svoju milu ženu, već činim to stoga, jer, poznavajući predobro i milo srdno njezino srce predviđjam da bi joj zlobni ljudi pak kojekavim posudnim imenima brzo izmuzli sav novac, koji će i ona sama krvavo trebati.*

Ženo moja! Ne ostavljam ti ni zlata ni bogatstva, al Ti puštem ovo dvoje siročaki i svoje pošteno ime. Djecu mi čuvaj više no srebro i zlato. Budi im prava

56 Rubeša je stavio zadnji navodnik, ali je prvi izostao.

mati. Uzgajaj ih da budu jednom čestiti ljudi, da ne budu pravili sramoto svomu nesretnom ocu, koji si nije nikda ničim omrčio ni čela ni ruke. a pazi, da i moje ime očuvaš čisto i neokaljano, da se ne budem morao u grobu okretati i Tebe sone strane svijeta proklinjati.

Kao konac nadodajem ovo, a ne bez razloga. Od domi sam onomade otišao i oženio se, bez da me je bio tko ma jednom jedincatom riječi na to nagovorio. Tako mi bog pomogao!

Kastav, 3 juna 1908.

Vinko Rubeša pok. Ljudevita

učitelj

Potvrđujemo svojim podpisi da nam je Vinko Rubeša pok. Ljudevita, učitelj u Kastvu, rekao jasno i bistro da je na ovom arku napisao i potpisao svoju zadnju volju ili testament.

Kastav dne 3 junija 1908

R. Stipkovich v.r.

Dr Vjekoslav Vlah v.r.

Proglášeno kako običajno

C.k. Kotarski sud Volosko

odio I dne 25 Oktobra 1908

Guzelj v.r.

L.S.

LITERATURA

1. *Bericht der k.k. Lehrerbildungs-Anstalt in Capodistria, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1899–1900.* (1900). Capodistria: Selbstverlag der Anstalt.
2. *Cesarsko-kraljevo možko učiteljišče v Kopru 1875 – 1909, slovenski oddelek* (2010). Koper: Pokrajinski arhiv Koper – Archivio regionale di Capodistria.
3. *Dvije stotine godina rada Osnovne škole u Kastvu : 1770 – 1970.* (1970). Kastav: Osnovna škola Kastav.
4. Giron, M. (1997). *105 godina osnovne škole u Zametu.* Rijeka: vlastita naklada.
5. Giron, M. (1997a). Pučka škola u Zametu od osnivanja do početka I. svjetskog rata. *Zbornik Kastavštine V.*
6. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu koncem školske godine 1897. – 1898.* (1898). Pula: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu.
7. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu koncem školske godine 1898. – 1899.* (1899). Pula: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu.
8. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu za školsku godinu 1899. – 1900.* (1900). Pula: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu.
9. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu za školsku godinu 1904. – 1905.* (1905). Rijeka: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu.
10. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjestnog školskog vijeća u Kastvu za školsku godinu 1905. – 1906.* (1906). Rijeka: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu.

11. *Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjesnog školskog vijeća u Kastvu za školsku godinu 1908. – 1909.* (1909). Rijeka: Izdalo Mjesno školsko vijeće u Kastvu.
12. Jakovljević, B. (2006). *Iz prošlosti hrvatskoga školstva u Istri* Račice: Reprezent.
13. *Kastav i Kastavština u prošlosti i sadašnjosti* (1931). Samobor: Odbor za proslavu 10. god. oslobođenja Kastavštine 1921 – 1931.
14. Laginja, M. (1978). *Kastav grad i občina* (reprint). *Zbornik Kastavštine I.*
15. Munić, D. (2001). *Jedno stoljeće kastavske Istarske vile*. Kastav: Grad Kastav.
16. Munić, D. (2001). *Zapisnik prve redovne skupštine kastavske "Istarske vile"*. *Zbornik Kastavštine IX.*
17. *Naša sloga* (Pula).
18. *Osnovna škola "Sveti Matej" Viškovo 1850. – 1881. – 2000.* (2000). Viškovo: Osnovna škola "Sveti Matej".
19. *Pedeset godina rada Učiteljske škole u Kastvu i Rijeci* (1956). Rijeka: Novi list.
20. *Pravila pjevačkog i tamburaškog društva "Istarska vila" u Kastvu, Opatija, 1902.* (1995). *Zbornik Kastavštine III.*
21. *Prosvetni šematizam Kraljevine Jugoslavije* (1932). Knjiga I. Osnovna nastava. Zagreb: Kraljevine Jugoslavije povl. nakladna knjižara u Zagrebu.
22. Rubeša, V. (1892). *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Hrvatske čitaonice u Kastvu*. Trst: Hrvatska čitaonica u Kastvu.
23. Rubeša, V. (1901). *Ob uljudnom i pristojnom ponašanju. U: Godišnji izvještaj pučkih škola spadajućih pod okružje mjesnog školskog vijeća u Kastvu za školsku godinu 1900. – 1901.* Pula: Izdalo mjestno školsko vijeće u Kastvu, str. 65-87.

Manon Giron, Rijeka

THE KASTAV TEACHER VINKO RUBEŠA (1867-1908) – LIFE AND WORK

Summary

In the second half of the 19th century, many significant names appeared in the area of school education on the territory of the March of Istria (the Cisleithania area). They included Vinko Rubeša, a teacher from Kastav. He completed the teacher school in Cappodistria in 1886, as did most other Istrian teachers during the era. He mostly served in Kastav, until his death in 1908. He took an active part in the operation of the Croatian Library in Kastav, the voluntary fire brigade and the tambourine society "Istarska vila", and also wrote for "Novi list", "Hrvatska domovina", "Crvena Hrvatska" in Dubrovnik, "Narodni list" in Zadar, "Narodni list" in Opatija, "Kvarner" in Rijeka, the student calendar "Jorgovan", and for the *Annual Report on the Primary Schools Subject to the School Council in Kastav* published by the *Local School Council in Kastav*.

Key words: Rubeša, Vinko
teachers, biographies, Kastav